

Hållbar utveckling
Karin Lindeberg
Tfn 018-18 21 60
E-post
karin.andersdotter.lindeberg@regionuppsala.se

Regionstyrelsen

Yttrande över slutbetänkande För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1)

Näringsdepartementet har översänt ovan rubricerat slutbetänkande till Region Uppsala som anför följande.

Sammanfattande överväganden

Region Uppsala instämmer delvis i utredningens förslag, men vill lämna några synpunkter.

- Region Uppsala välkomnar att den parlamentariska landsbygdskommittén har gjort en ordentlig genomlysning av förutsättningarna för den svenska landsbygdens framtida utveckling. Slutbetänkandet ringar in centrala frågor såsom landsbygdens demografiska utmaningar, näringslivets förutsättningar när det gäller kompetensförsörjning, tillgång till kapital och inte minst digital och fysisk tillgänglighet. Region Uppsala anser vidare att det är bra att civilsamhällets roll för samhällets utveckling lyfts fram.
- Region Uppsala anser dock att kommittén har valt en felaktig utgångspunkt för de överväganden som lämnas när det gäller det regionala utvecklingsansvaret.
- Region Uppsala välkomnar att kommittén framhåller att det är viktigt att ta tillvara de betydelsefulla produktionsvärden som finns på landsbygderna, och stödjer förslaget om att Almi Företagspartners AB får i uppdrag att förstärka fokus och säkerställa investeringar som särskilt riktar sig till gles-och landsbygdskommuner.
- Region Uppsala avvisar kommitténs förslag om transportplanering på regional nivå, där såväl länsstyrelser som Trafikverket föreslås bevaka landsbygdens intressen.

- Region Uppsala avstyrker kommitténs förslag om att ge länsstyrelsen i uppdrag att redovisa landsbygdens behov av investeringar i transportsystemet.
- Region Uppsala avstyrker kommitténs förslag att ge Trafikverket i uppdrag att redovisa vilka objekt i landsbygderna som ska prioriteras i transportplaneringen på regional nivå. Region Uppsala anser att dessa uppgifter istället bör ankomma på respektive länsplaneupprättare.
- Region Uppsala välkomnar förslaget att se över förordningen om elektronisk kommunikation med syfte att avsevärt höja nivån för samhällsomfattande tjänster (SOT-nivån).
- Region Uppsala delar kommitténs bedömning av behovet att säkerställa vägunderhåll. Detta gäller inte minst näringslivet, där de gröna näringarna har sina särskilda behov.
- Region Uppsala välkomnar att kommittén framhåller att det är viktigt att ta tillvara de betydelsefulla produktionsvärden som finns på landsbygderna, och stödjer förslaget om att Almi Företagspartners AB får i uppdrag att förstärka fokus och säkerställa investeringar som särskilt riktar sig till gles-och landsbygdskommuner.
- Region Uppsala välkomnar förslaget om att ge Boverket i uppdrag att ta fram en vägledning för landsbygdsutveckling och serviceperspektiv i översiktsplaneringen. Region Uppsala vill dock framhålla att översiktsplaneringen redan omfattar landsbygden.
- Region Uppsala stödjer förslaget om en översyn av va-lagstiftningen.
- Region Uppsala välkomnar förslaget om förstärkt bidrag till Folkbildningsrådet.
- Region Uppsala avstyrker utredningens förslag om att inrätta landsbygdsdelegationer under ledning av länsstyrelsen.

Region Uppsalas principiella utgångspunkter för stad och land

För att säkra en hållbar framtid behöver landets och regionernas alla delar utvecklas utifrån sina förutsättningar, i ömsesidigt beroende. Uppdelningen av landet i "stad och land" riskerar att öka polariseringen och ställa landsdelar mot varandra. Städerna är viktiga för den internationella attraktionskraften, för att kunna locka till sig talanger, investeringar och besökare i växande global konkurrens. Men det är samtidigt lika viktigt för den nationella sammanhållningen att landsbygden utvecklas. Den svenska landsbygden är ett viktigt konkurrensmedel för företagsamhet, energiproduktion, livsmedelsförsörjning och besöksnäring, särskilt som få andra platser i Europa har så mycket attraktiv landsbygd som Sverige. Stad och land är två sidor av samma mynt.

Den regionala utvecklingsstrategin för Uppsala län lyfter fram att samspelet mellan länets olika delar behöver utvecklas, inte minst mot bakgrund att en tredjedel av befolkningen i Uppsala län bor på landsbygden eller på mindre orter.

Region Uppsalas principiella utgångspunkt är att insatser för landsbygden ska skapa förutsättningar för människor och företag att bo och verka i hela länet och erbjudas god offentlig och privat service inom rimliga avstånd samt goda kollektiva transporter till delregionala orter.

Uppsala län har mest utbudskilometer per invånare buss i hela Sverige. Utbudet av kollektivtrafik finns på landsbygden i de större stråken med tät turtäthet (oftast 30 minuterstrafik eller tätare).-På landsbygden behöver infrastrukturen utformas så den ger möjligheter för gång och cykel, både för hela resan där så är möjligt och som en del i en resekedja i kombination med kollektivtrafik eller samåkning. Detta förutsätter också pendlarparkeringar för både cykel och bil. Planskilda korsningar behöver även tillkomma i större omfattning för att kunna möjliggöra trafiksäkert kollektivtrafikresande samt gång och cykelresande för alla åldrar. I Uppsala län har en stor del av skoltrafiken integrerats i ordinarie linjetrafik vilket har inneburit en större yttäckning av kollektivtrafiken även i de mindre stråken på landsbygden.

På landsbygden och i stads- och tätortsnära områden ska drivkraften vad gäller företagsamhet, kretsloppstänkande och omställning till ett hållbart samhälle tas tillvara. De produkter och tjänster som naturens ekosystem ger oss människor och som bidrar till vårt välbefinnande måste värnas.

Tillgång till bredband och en ökad IT-användning gör att fysiska möten och transporter kan ersättas med mer resurseffektiv digital kommunikation. För länets mer glesbefolkade delar är tillgången till kapacitetsstarkt bredband, goda kommunikationer och grundläggande kommersiell service nödvändig. Genom digitaliseringen och utbyggda e-tjänster får invånarna tillgång till information, samhällsservice, sjukvård i hemmet, kulturutbud och möjlighet att kommunicera, studera, arbeta, driva företag och nå kunder oberoende av bostadsort. Snabb uppkoppling är också avgörande för företagens möjligheter att ta del av e-tjänster, service, marknadsföring, handel och distansarbete. För att alla ska kunna ta del av den nya tekniken måste det digitala utanförskapet brytas genom utbildning och fortbildning inom teknik och IT för alla åldrar. Här har skolan och folkbildningens aktörer genom folkhögskolor, folkbibliotek och studieförbund en viktig roll.

Synpunkter på slutbetänkandets förslag

Nedan kommenteras delar av Landsbygdskommitténs förslag utifrån kommitténs uppställning.

Region Uppsala välkomnar att den parlamentariska landsbygdskommittén har gjort en ordentlig genomlysning av förutsättningarna för den svenska landsbygdens framtida utveckling. Slutbetänkandet ringar in centrala frågor såsom landsbygdens demografiska utmaningar, näringslivets förutsättningar när det gäller kompetensförsörjning, tillgång till kapital och inte minst digital och fysisk tillgänglighet. Region Uppsala välkomnar att det tas fram ett nationellt politiskt landsbygdsprogram och anser att det så långt det är

möjligt bör sammanlänkas med "Nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015-2020.

Det är bra att kommittén använder ordet landsbygder, men det borde också finnas en tydligare beskrivning av olika landsbygders specifika problem och förslag på lösningar, utöver de särskilda insatser för de 23 kommuner som pekas ut.

I den regionala utvecklingsstrategin för Uppsala beräknas att befolkningen ökar med mellan 123 000 och 173 000 invånare till år 2050. Omkring 30 % av befolkningsökningen beräknas ske i länets mindre orter och på landsbygden. Kommittén har valt att använda kommuner som minsta byggsten i sin analys. Detta är en olycklig avgränsning. Den kommun i Sverige som har flest boende på landsbygd, det vill säga utanför tätort, är Uppsala med över 25 000 invånare som bor på landsbygd. Genom sin begränsning har kommittén valt att osynliggöra dessa och den potential för landsbygdsutveckling som finns i dessa områden.

1. En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder

Det regionala utvecklingsuppdraget

Det regionala utvecklingsansvaret regleras i lagen om regionalt utvecklingsansvar (2010:630). Från 2019 kan det regionala utvecklingsansvaret komma att ligga på det regionala politiska organet i landets samtliga län. Sveriges regionala utvecklingspolitik omfattar hela landet, både stora städer, tätorter och landsbygd. Region Uppsala menar därför att kommittén har valt en felaktig utgångspunkt för sina överväganden när det regionala, territoriella utvecklingsuppdraget delas upp i dels en politik för landsbygdens utveckling, dels en politik för regionens utveckling. I det regionala utvecklingsansvaret ingår utveckling av hela det geografiska området som utgörs av ett län, vilket inrymmer både städer, förorter, tätorter, landsbygd, skärgård och glesbygd.

Landsbygdens utveckling är således en viktig del av den regionala utvecklingsagendan. Region Uppsala delar därför inte kommitténs uppfattning att den regionala tillväxtpolitiken tenderar att glömma landsbygderna. Frågor som rör landsbygdens utveckling finns tvärtom ständigt på den regionala dagordningen. Som utvecklingsansvarig aktör har Region Uppsalas samlade verksamhet stor betydelse för hela regionens utveckling, och i synnerhet landsbygdens utveckling, exempelvis genom bredbandsutbyggnad, tillgång till hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, utbyggnad av transportinfrastruktur som järnväg och väg samt inte minst små företagande på landsbygden, besöksnäringen samt de regionala kulturinsatserna.

2. Näringsliv och företagande

Region Uppsala välkomnar att kommittén framhåller att det är viktigt att ta tillvara de betydelsefulla produktionsvärden som finns på landsbygderna, och stödjer förslaget om att Almi Företagspartners AB får i uppdrag att förstärka fokus och säkerställa investeringar som särskilt riktar sig till gles- och landsbygdskommuner. Region Uppsala vill dock påpeka att Almis operativa verksamhet är decentraliserad, de operativa bolagens verksamhet styrs i samråd mellan staten och den eller de regionala delägarna via gemensamt utarbetade ägardirektiv. Det regionala Almi-bolagets fokus mot företag i glesa och mycket glesa landsbygdskommuner borde därför styras främst genom dessa ägardirektiv. Region Uppsala vill framhålla att det finns olikheter i alla regioner. Det är

bgr

därmed viktigt att det regionala behovet till stor del får styra Almis uppdrag genom ägardirektivet. Det vore därför olyckligt med ett generellt uppdrag.

3. Digital kommunikation och transportinfrastruktur

Region Uppsala avvisar kommitténs förslag om transportplanering på regional nivå, där såväl länsstyrelser som Trafikverket föreslås bevaka landsbygdens intressen. Uppdraget som länsplaneupprättare omfattar samtliga transportslag i den del av den statliga infrastrukturen som inte är nationell. Inom ramen för uppdraget som länsplaneupprättare studeras brister och behov för att utreda åtgärder genom så kallade åtgärdsvalsstudier. I det arbetet ingår redan att studera åtgärdernas effekter för till exempel landsbygdsutveckling. Transportsystemet ska ses ur ett helhetsperspektiv. Ett särskilt uppdrag om att redovisa landsbygdens behov frångår den ordningen. Region Uppsala anser därför inte att landsbygdernas behov varken kan eller ska behandlas separat i transportplaneringen.

Region Uppsala konstaterar att regeringen antagit en ny strategi för ett helt uppkopplat Sverige som ligger i linje med kommitténs förslag. Region Uppsala välkomnar förslaget att se över förordningen om elektronisk kommunikation med syfte att avsevärt höja nivån för samhällsomfattande tjänster (SOT-nivån).

Region Uppsala delar kommitténs bedömning av behovet att säkerställa vägunderhåll. Detta gäller inte minst näringslivet, där de gröna näringarna har sina särskilda behov.

Även i de delar av landsbygderna där det finns underlag för en väl utbyggd kollektivtrafik, är det i regel buss som är den kollektivtrafik som är möjlig. Vi vill dock understryka vikten av att möjliggöra för tågupphåll på mindre orter som ligger längs järnväg. Även om vi anser att ansvaret för att identifiera landsbygdens behov inom infrastrukturplaneringen bör ligga på länsplaneupprättaren, är det viktigt att Trafikverket i arbetet med objekt i den nationella planen har ett tydligt uppdrag att också beakta behoven när det gäller de mindre orterna med omgivande landsbygd, framför allt när det gäller järnväg.

4. Kompetensförsörjning

Region Uppsala ser inget behov av att utifrån kommitténs förslag styra om uppdraget kring de regionala kompetensplattformarna. Uppdraget genomförs idag i samverkan mellan myndigheter, kommuner, branscher, utbildningssamordnare m.fl. Region Uppsala anser därför att kommitténs förslag om att begränsa kompetensplattformarnas roll till att som huvudsyfte förse utbildningscentra med analyser av rekryterings- och utbildningsbehov i närområdet vore mycket olyckligt. Uppdraget är bredare än så.

Det pågår för närvarande en utredning kring kompetensplattformarnas uppdrag som ska vara klart under hösten 2017. Region Uppsala föreslår därför att den nya utredningen inväntas.

5. Samhällsplanering och bostadsbyggande

Region Uppsala välkomnar förslaget om att ge Boverket i uppdrag att ta fram en vägledning för landsbygdsutveckling och serviceperspektiv i översiktsplaneringen.

bgu

Region Uppsala vill dock framhålla att översiktsplaneringen redan omfattar landsbygden.

Region Uppsala vill betona betydelsen av strategisk planering i samband med bostadsbyggande på landsbygden för minskad miljöpåverkan. Planeringen av bostäder behöver ske i närhet av kollektivtrafikstråk. Trafiksäkra gång- och cykelvägar behöver planeras i ett tidigt skede för att möjliggöra beteendeförändringar för minskat bilanvändande. Det får i sin tur positiva effekter i tätorter och städer i form av exempelvis minskad trängsel, förbättrad luftkvalitet och minskat buller.

Region Uppsala vill betona betydelsen av strategisk planering i samband med bostadsbyggande på landsbygden för minskad miljöpåverkan. Planeringen av bostäder behöver ske i närhet av kollektivtrafikstråk och i samråd med kollektivtrafikmyndigheten. Trafiksäkra gång- och cykelvägar till viktiga målpunkter som t.ex. skolor, arbetsplatser och kollektivtrafiknoder behöver planeras i ett tidigt skede för att möjliggöra beteendeförändringar för minskat bilanvändande. Det får i sin tur positiva effekter i tätorter och städer i form av exempelvis minskad trängsel, förbättrad luftkvalitet och minskat buller. Region Uppsala har som mål att till 2020 fördubbla antalet kollektivtrafikresenärer och till 2030 fördubbla kollektivtrafikens andel av det motoriserade resandet. En översyn av reseavdraget i syfte att göra avdraget avståndsbaserat kommer att öka kollektivtrafikens attraktivitet gentemot bilen och vi ser positivt på förslaget.

Region Uppsala anser också att det i Trafikverkets uppdrag vid investeringar och reinvesteringar i järnväg ska ingå att vidta bullerdämpande åtgärder som möjliggör bebyggelse i närheten av järnvägen.

Region Uppsala stödjer förslaget om en översyn av va-lagstiftningen.

6. Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur

Region Uppsala är regionalt ansvarig för landsbygdens utveckling och arbetar för att hela länet ska ha tillgång till kultur. Det är också viktigt att länets invånare, var man än är bosatt, ges goda möjligheter att själva utöva och delta i konstuttryck och kulturaktiviteter. Region Uppsala strävar efter att så många människor som möjligt ska ha en god tillgänglighet till kulturlivet. I Uppsala län görs särskilda insatser för att invånarna ska få tillfälle att möta professionell scenkonst, dans, musik och litteratur, genom länsomfattande turnerande verksamheter. De möjliggörs genom regionala och kommunala insatser, i vissa fall medfinansierade genom utvecklingsmedel från Statens Kulturråd.

Region Uppsala välkomnar förslaget om förstärkt bidrag till Folkbildningsrådet. Vikten av att förstärkningen blir långsiktig kan inte nog poängteras. Det är civilsamhället, med studieförbund och folkhögskolor, som är möjliggörare för att bl.a. unga personer med invandrabakgrund ges bättre möjligheter att aktivt delta i samhällsutvecklingen. I Region Uppsalas regionala stöd till studieförbunden är en del av bidraget kopplat till att verksamhet bedrivs i fler av länets kommuner. Detta för att så många invånare boende på landsbygden som möjligt ska kunna ta del av folkbildningens aktiviteter.

Region Uppsala ser positivt på att Statens kulturråd arbetar övergripande för tillgänglighet till kulturlivet i hela landet, men menar att landsbygdens behov inte särskilt bör föras in i kultursamverkansmodellen.-Landsbygdens utveckling inom kulturområdet är i första hand ett regionalt och lokalt ansvar. Kulturplanerna arbetas fram i samverkan med länets kommuner, det professionella kulturlivet och civilsamhället och grundar sig på olika regionala förutsättningar. Det är svårt att bedöma förslagets konsekvenser för de verksamhetsområden som ingår i kultursamverkansmodellen. Region Uppsala menar att processerna inom modellen behöver respekteras av de statliga myndigheterna och det krävs förståelse för de olika uppdrag som finns för institutioner och verksamheter som ingår i modellen.

Region Uppsala ser positivt på förslaget att Myndigheten för kulturanalys får i uppdrag att analysera kulturens tillgänglighet i landsbygderna. Det är även fördelaktigt att kunna dra nytta av digitaliseringens möjligheter för att tillgängliggöra kultur för flera människor på landsbygden.

Kommittén berör endast i förbigående hälso- och sjukvårdens förutsättningar i Sveriges landsbygder och mindre orter. Även i Region Uppsala, med i grunden goda förutsättningar, upplever vi problem med bemanning av enheter framför allt utanför de största tätorterna:-

7. Statens närvaro i landsbygderna

I förslag om omlokalisering av 10 000 tjänster från Stockholm till regioner i behov av statliga arbeten utgår kommittén från Stockholms FA-region. Detta är olyckligt då Stockholms FA-region är väldigt stor och bland annat inbegriper i stort sett hela Uppsala län; Kustlaboratoriet i Öregrund ligger till exempel inom Stockholms FA-område. Flera av de berörda kommunerna har också sett statliga arbetstillfällen försvinna. De områden varifrån statliga jobb ska flyttas bör därför definieras betydligt snävare, lämpligen på kommunnivå.

8. Styrning och organisering av landsbygdspolitiken

Region Uppsala ser ett stort behov av att utvecklingen på landsbygden fortsatt ska vara en integrerad del av det regionala utvecklingsuppdraget. Region Uppsala ser därmed en risk med att cementera parallella system och ansvar, som kan leda till dubbla regionalpolitiska och landsbygdspolitiska utvecklingsagendor på regional nivå. Istället är det önskvärt att landsbygdens behov integreras bättre i det regionala utvecklingsuppdrag och att landsbygdsprogrammet knyts närmare de regionala utvecklingsstrategierna.

Region Uppsala vill framhålla att samarbetet mellan Regionförbundet Uppsala län och Länsstyrelsen Uppsala län alltid har varit gott, med regelbundna avstämningar på ledningsnivå och konkret samverkan inom olika verksamhetsfält. I samband med bildandet av Region Uppsala har en ny överenskommelse om samverkan mellan Region Uppsala och länsstyrelsen tecknats. Syftet är att skapa en effektiv, långsiktig och kraftfull samverkan som bidrar till en stark regional utveckling. Mening är att ansvar, uppdrag och roller ska vara tydliga, så att omvärlden uppfattar parterna som koordinerade och samspelade. Målet är att skapa mesta möjliga nytta för länets invånare

bg

och verksamheter samt tjäna som en nationell förebild för samverkan mellan statens företrädare och den regionalt utvecklingsansvariga aktören på länsnivå.

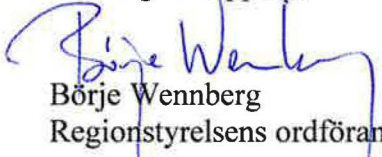
För att överbrygga de oklarheter som finns angående roller och ansvar mellan regionalt utvecklingsansvariga och länsstyrelserna i förhållande till den regionala utvecklingspolitiken, föreslår Region Uppsala att regeringen sätter ett tydligare fokus på landsbygdens utveckling och förtydligar den regionala nivåns uppdrag och ansvar för landsbygdsutvecklingen inom ramen för Lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län.

Region Uppsala avstyrker utredningens förslag om att inrätta landsbygdsdelegationer under ledning av länsstyrelsen. Förslaget går emot rekommendationerna från OECD i OECD Territorial Reviews: Sweden 2017 där en av rekommendationerna för en bättre landsbygdspolitik är ”allocating responsibility for implementing regional growth and rural policy at a regional level to the political body (either a County Council or County Co-ordination Body) currently responsible for regional growth policy”.¹

9. Civilsamhället utvecklar landsbygderna

Civilsamhällets roll är ofta central för hållbar tillväxt och utveckling på landsbygden. I Region Uppsalas regionala utvecklingsstrategi lyfts hela länets möjlighet till utveckling där civilsamhället har en stor betydelse för landsbygdens utveckling. Civilsamhällets insatser inom företagande, kompetensförsörjning, utbyggnad av fibernät och annan infrastruktur samt service kan inte nog framhållas. Region Uppsala anser därför att civilsamhällets roll på landsbygden är betydligt mer omfattande än samordnande och opinionsbildande, som slutbetänkandet framhåller. Vi ser dock positivt på förslaget att tillämpa leadermetoden rikstäckande.

För Region Uppsala

Börje Wennberg
Regionstyrelsens ordförande

Staffan Isling
Regiondirektör

¹ OECD (2017), OECD Territorial Reviews: Sweden 2017: Monitoring Progress in Multi-level Governance and Rural Policy, OECD Publishing, Paris. (s 26).